

BAITURSYNULY
UNIVERSITY

«АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ
АТЫНДАҒЫ ҚОСТАНАЙ Өңірлік
УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

ҚМПИ ЖАРШЫСЫ

КӨПСАЛАЛЫ
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ
МНОГОПРОФИЛЬНЫЙ
НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

№ 1
2025

ISSN 2310-3353

PUBLISHINGS
K S P I

Қ М П И
ЖАРШЫСЫ

ВЕСТНИК
К Г П И

2025 ж., қаңтар, №1 (77)
Журнал 2005 ж. қаңтардан бастап шығады
Жылына төрт рет шығады

Құрылтайшы: *Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті*

Бас редактор: *Қуанышбаев С. Б.*, география ғылымдарының докторы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

Бас редактордың орынбасары: *Жарлығасов Ж.Б.*, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Әлімбаев А.Е., философия докторы (PhD), А.К. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты, Қазақстан.

Емин Атасой, PhD докторы, Улудаг университеті, Бурса қ., Түркия.

Зоя Микниене, докторы, (PhD) Литва денсаулық туралы ғылым университеті, Каунас қ., Литва Республикасы.

Качев Д.А., философия ғылымдарының кандидаты, тарих магистрі, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМБББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Ксембаева С.К., педагогика ғылымдарының кандидаты, «Торайғыров университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Лина Анастасова, әлеуметтану ғылымдарының докторы, Бургас еркін университеті, Бургас қ., Болгария.

Медетов Н.А., физика-математика ғылымдарының докторы, «Ш. Уалиханов атындағы Көкшетау университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Мишулина О.В., экономика ғылымдарының докторы, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМБББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Соловьев С.А., биология ғылымдарының докторы, Новосібір мемлекеттік экономика және басқару университеті, Ресей.

Скоруходов Д.М., техника ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМБББМ, Ресей.

Сычева И.Н., ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМБББМ, Ресей.

Ташев А.Н., экология бойынша биология ғылымдарының кандидаты, орман шаруашылығы университеті, София қ., Болгария.

Уразбоев Г.У., физика-математика ғылымдарының докторы, Ургенч мемлекеттік университеті, Өзбекстан.

Тіркеу туралы куәлік №5452-Ж
Қазақстан Республикасының ақпарат министрлігімен 17.09.2004 берілген.
Мерзімді баспа басылымын қайта есепке алу 07.11.2023 ж.
Жазылу бойынша индексі 74081

Редакцияның мекен-жайы:

110000, Қостанай қ., Байтұрсынұлы к., 47
(Редакциялық-баспа бөлімі)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

© Ахмет Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университеті

№1 (77), январь 2025 г.
Издается с января 2005 года
Выходит 4 раза в год

Учредитель: *Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы*

Главный редактор: *Куанышбаев С.Б.*, доктор географических наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

Заместитель главного редактора: *Жарлыгасов Ж.Б.*, кандидат сельскохозяйственных наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Алимбаев А.Е., доктор философии (PhD), Евразийский гуманитарный институт имени А.К.Кусаинова, Казахстан.

Емин Атасой, доктор PhD, Университет Улудаг, г. Бурса, Турция.

Зоя Микниене, доктор (PhD), Литовский университет наук здоровья, г. Каунас, Республика Литва.

Качеев Д.А., кандидат философских наук, магистр истории, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Ксембаева С.К., кандидат педагогических наук, НАО «Торайгыров университет», Казахстан.

Лина Анастасова, доктор социологии, Бургасский свободный университет, г. Бургас, Болгария.

Медетов Н.А., доктор физико-математических наук, НАО «Кокшетауский университет им. Ш.Уалиханова», Казахстан.

Мишулина О.В., доктор экономических наук, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Соловьев С.А., доктор биологических наук, Новосибирский государственный университет экономики и управления, Россия.

Скорыходов Д.М., кандидат технических наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Сычева И.Н., кандидат сельскохозяйственных наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Ташев А.Н., кандидат биологических наук по экологии, Лесотехнический университет, г. София, Болгария.

Уразбоев Г.У., доктор физико-математических наук, Ургенчский государственный университет, Узбекистан.

Свидетельство о регистрации № 5452-Ж
выдано Министерством информации Республики Казахстан 17.09.2004 г.
Переучёт периодического печатного издания 07.11.2023 г.
Подписной индекс 74081

Адрес редакции:

110000, г. Костанай, ул. Байтұрсынұлы, 47
(Редакционно-издательский отдел)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

*Исова, Э.А.,
филология ғылымдарының кандидаты,
тіл және әдебиет теория кафедрасы,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы
ҚӨУ, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы
Атығай, Ш.С.,
«6B01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті»
оқу бағдарламасының 2 курс студенті,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы
ҚӨУ, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы*

ҚОШКЕ КЕМЕҢГЕРҰЛЫНЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҰРАСЫ: ТІЛ ТАЗАЛЫҒЫ ЖӘНЕ БІЛІМ БЕРУ ӘДІСТЕМЕСІ

Түйін

Бұл мақалада Қошке Кемеңгерұлының қазақ тілінің тазалығы мен білім беру әдістемесіне қатысты көзқарастары талданады. Қошке Кемеңгерұлы ХХ ғасыр басындағы қазақ халқының рухани дамуына елеулі үлес қосып, ұлттық тіл мен білімнің өзекті мәселелерін көтерген. Автордың «Қотыр сөздер» және «Жат тілді оқыту әдісі» мақалаларындағы кірме сөздерді бейімдеу, тіл тазалығын сақтау және тиімді оқыту әдістерін қолдану мәселелері бүгінгі күннің де маңызды тақырыптарына айналып отыр. Мақалада Қошкенің тіл үйрету әдістемелерінің заманауи білім беру жүйесіне бейімделу мүмкіндіктері қарастырылған. Зерттеу барысында автордың қазақ тілін дамытудағы педагогикалық мұрасы ұлттық тілдік болмыстың тұтастығын сақтауға бағытталған маңызды ресурс екені анықталды.

***Түйінді сөздер:** Қошке Кемеңгерұлы, қазақ тілі, тіл тазалығы, кірме сөздер, жат тілді оқыту әдісі, педагогикалық көзқарас, тіл мәдениеті, оқыту әдістемесі, ұлттық тіл, әдеби норма.*

1 Кіріспе

Қазақ халқының рухани және мәдени дамуына зор үлес қосқан Қошке Кемеңгерұлының есімі ұлттық ағарту ісінің тарихында ерекше орын алады. ХХ ғасырдың басындағы күрделі саяси және әлеуметтік өзгерістер кезеңінде Қошке Кемеңгерұлы өз халқының болашағын білім мен ғылым арқылы жарқын етуді көздеп, ұлттың педагогикалық ой-пікірлерін қалыптастыруға елеулі ықпал етті. Оның білім беру саласындағы ұсыныстары мен идеялары тек сол заманның ғана емес, бүгінгі күннің де өзекті мәселелерімен үндес.

Кемеңгер Қошмұхамед Дүйсенбайұлы 1896 жылы 15 шілдеде сол кездегі территориялық бөлініс бойынша Ақмола облысы, Омбы уезінің Қаржас ауылында дүниеге келген. Арғын тайпасының Сүйіндік руының Қаржас бөлімінен шыққан. Атасы Кемеңгер Дүйсенбай, Дүйсебай есімді екі ұл сүйген. Дүйсенбайдан тарайтын Қошмұхамбет есейе келе қалам ұстағанда, жазғандарына «Қошке Кемеңгерұлы» деп қол қояды. Содан бері есімі тарих беттерінде осылай қалады. Саяси сапырылыстарға толы 20-жылдардағы Ташкент тарихында Қошмұхамбет Кемеңгерұлы тек қаламгер ретінде ғана емес, ағартушы-педагог ретінде де қалды. Ол 1926 жылы Орта Азия университеті мен Түркістан әскери училищесінде дәріс оқығанын айтады. Қайраткер, сондай-ақ САГУ-дың рабфагында, даярлық бөлімінде, шығыстану факультетінде, кеңестік шаруашылық пен құқық факультетінде, педагогика факультетінде қазақ тілінен дәріс оқыған.

Қошке Кеменгерұлы ұстаздық қызмет атқара жүріп, өз заманының білім беру жүйесіндегі күрделі жағдайды терең түсінді. Ол оқытуға қажетті материалдар мен құралдардың тапшылығын айқын сезініп, бұл олқылықтың орнын толтыру мақсатында өзі оқу құралдарын жазып, қазақ тілін оқытуда тиімді деп таныған әдістер ұсынды. Сол арқылы білім берудің сапасын арттыруға барынша күш салды. Қошке қазақ тілінің сол кезеңдегі ахуалын да назардан тыс қалдырмай, оның қолданысы мен дамуына кедергі келтірген мәселелерді дәл көрсете білді. Тілдің тұғыры мықты болмай, білімнің де берік болмайтынын түсінген ол ұлттық тілді сақтап, жетілдіруді басты міндеттердің бірі деп санады. Оған дәлел ретінде «Қазақ тіліне өтініш», «Тілшілердің міндеті һәм мәнісі туралы», «Қазақша-орысша тілмаш туралы түсініс», «Қотыр сөздер», «Жат тіл оқыту әдісі», «Мектеп қай тілде болуы керек?» атты мақалаларын атап өтсек болады.

2 Материалдар мен әдістер

«Жат тіл оқыту әдісі» мен «Қотыр сөздер» мақалалары сол кезеңнің өзекті проблемаларын ғана емес, қазіргі тіл біліміндегі маңызды мәселелерді де қамтиды. Бұл еңбектер тіл үйрету әдістемесінің тиімділігін арттыруға және ана тілінің тазалығын сақтауға бағытталған, сондықтан оларды тереңірек зерттеп, талдау уақыт талабына сай маңызды әрі құнды деп танып, мақаламыздың зерттеу нысаны етіп алдық.

«Білімпаздар тобы: «Жат сөздерді қазақ тілінің құрылысына, «Үндестік заңына» үйлестіріп алу керек» деді, бірақ мұны жүзеге асырушылар некен- саяқ» деп өзекті мәселені сөз етуден басталатын «Қотыр сөздер» мақаласында қазақ тілінің тазалығын сақтау, жат сөздерді үндестік заңына бейімдеп қолдану, сонымен қатар, тілдік құрылымдардың дұрыс жазылуына мән беру туралы мәселелер қозғалған. Автор тіл тазалығы үшін, ең алдымен, жазушылар мен оқытушылардың жауапты екенін айтады. Олар қазақ тілінің құрылымына жат сөздерді бейімдеп, дұрыс жазылуына үлгі көрсетуі тиіс деген пікір білдіреді.

3-4 Нәтижелер мен талқылаулар

Жат сөздердің үндестік заңына бейімделуі.

Мақалада жат сөздер келтіріліп, олардың қазақ тілінде дұрыс қолдану үлгілері ұсынылған:

- «Италиеге» орнына «Италияға» деп жазу керек, өйткені «ге» қосымшасы сөздің жіңішке тұлғасына сәйкес келмейді.

- «Бүджет» орнына «бюджет» немесе қазақ тіліне толық бейімдеу үшін басқа балама сөзді қолдану ұсынылады.

Бұл жерде автор «Үндестік заңын» қатаң сақтау керек деген тұжырым жасайды. Жат сөздердің құрылымы үндестік заңына сәйкес келмесе, олардың бейімделуі қажет.

Төл сөздердегі қателіктер.

Автор қазақ тілінің өз сөздерінде де кейбір қате қолданулар кездесетінін айтады:

- «Балдар» емес, «Балалар» деп жазу керек. «Балдар» түрі түбірді бұзып, сөздің мағынасын нашарлатады.

- «Не бар болғаны» орнына «Бар болғаны» жеткілікті. «Не» сөзі артық қолданылған, орыстың «Что есть» тіркесін еске түсіреді.

- «Жылқышылық» сөзі «жылқы өсіру» немесе басқа баламамен алмастырылуы қажет. Өйткені бұл сөз нақты кәсіпті емес, жалпы іс-әрекетті білдіреді.

Осылайша, автор қазақ тілі мемлекеттік тіл ретінде ерекше назар аударуды талап ететінін айтады. Қазақ тілінің тазалығын сақтау және жат сөздерді бейімдеу жолдарын жан-жақты талқылай отырып, қате қолданылатын сөздердің мысалдары арқылы автор дұрыс тілдік нормаларды көрсетуге, тілдік құрылымдардың нақтылығын сақтауға, жұрнақтарды мағыналы әрі үйлесімді қолдануға шақырады. Мақалада қозғалған мәселелер бүгінгі қазақ тілінде де өзектілігін жойған жоқ. Әсіресе, кірме сөздердің қазақ тілінің заңдылықтарына бейімделуі, төл сөздердің қате қолданылуы және жалпы тіл мәдениетінің төмендеуі қазіргі тілдік ортада жиі байқалады.

Кірме сөздердің бейімделу мәселесі – тіл біліміндегі өзекті тақырыптардың бірі. Әсіресе жаһандану дәуірінде өзге тілдерден енген сөздердің қазақ тіліне үйлесімді сіңісуі мен олардың ұлттық тіл нормасына сәйкестенуі маңызды міндетке айналып отыр. Қошке Кемеңгерұлы өз еңбектерінде осы мәселені ерте көтеріп, кірме сөздердің тілімізге қалай бейімделуі керектігіне ерекше назар аударған. Ол жат сөздерді бей-берекет қолдану тілдің тазалығына зиян тигізетінін ескертіп, олардың дыбыстық және мағыналық тұрғыдан қазақ тілінің заңдылықтарына сәйкес икемделуі қажет екенін атап көрсетті. Қазіргі таңда ғылым мен технологияның дамуы, ақпарат ағынының жаһандануы нәтижесінде жаңа ұғымдар мен терминдер күн сайын тілімізге еніп жатыр. Алайда, олардың көпшілігі қазақ тілінің табиғатына сай икемделмей, сол күйі қолданылып жүр. Мысалы, «онлайн», «файл», «принтер», «гаджет», «маркетинг» сияқты сөздер қазақ тіліне толық бейімделмей, ауызекі және жазба тілде жиі қолданысқа ие болды. Мұндай жағдай тілдің ұлттық болмысына әсер етіп қана қоймай, сөздік қордың шұбарлануына әкелуі мүмкін. Бұл мәселені шешу үшін Қошке Кемеңгерұлы ұсынғандай, жат сөздерді тіліміздің дыбыстық заңдылықтарына икемдеп, мағыналық сәйкестікпен бейімдеу қажет. Мысалы, «файл» сөзін «құжат» немесе «мәліметтер қоры», «принтер» сөзін «баспа құрылғысы» деп аудару арқылы қазақ тіліне үйлесімді балама табуға болады. Мұндай тәсіл тілдің тазалығын сақтап қана қоймай, қазақ тілінің ғылыми және тұрмыстық қолданыс аясын кеңейте түспек.

Сондай-ақ, қазіргі кезде төл сөздерді дұрыс қолданбау да жиі кездеседі. Мәтінде «балдар» сөзінің орнына «балалар» қолданылуы керектігі айтылса, бүгінгі күнде де осындай мәселелер сақталуда. Мәселен, жас буынның ауызекі тілде сөзді қысқартып қолдануын жиі байқаймыз. «Қайдасың?» сөзінің орнына «Қайда?» деп қолдану немесе «Келесің бе?» орнына сұраулық шылаусыз интонация арқылы «Келесің?» деу сияқты қысқартулар жиі кездеседі. Ғаламтор желісінде адамдар арасындағы қарым-қатынаста көрінетін бұл құбылыс бір жағынан уақыт үнемдеудің, жылдам қарым-қатынас жасау қажеттілігінің көрінісі болса, екінші жағынан, тілдің байлығына, оның толыққанды қолданысына кері әсер етуі мүмкін. Сөздерді қысқартып қолдану олардың бастапқы мағынасын бұрмалап, тілдік мәдениеттің төмендеуіне алып келуі ғажап емес.

Диалектілердің жазуда көрініс табуы. Кей аймақтарда диалект сөздерді ресми жазба тілде қолдану үрдісі байқалады, бұл әдеби тіл нормаларына қайшы келеді. Тілдегі мұндай қателіктер әдеби тілдің дамуына кедергі келтіреді және жалпы тіл мәдениетінің төмендеуіне себеп болады. Әдеби тіл – ұлттың бірлігін, мәдениетін сақтайтын құрал, сондықтан жазба тілде бірізділікті сақтау маңызды. Қошке Кемеңгерұлы өз еңбектерінде тіл тазалығы мен әдеби нормаларды сақтаудың қажеттілігін атап өтіп, ұлттық тілдің тұтастығын бұзбай, барлық аймаққа ортақ тілдік қолданысты насихаттауға шақырған. Бұл идеялар бүгінгі күнде де өзектілігін жойған жоқ, себебі қазақ тілін сақтап, дамыту үшін жазуда диалектизмдерді шектеу – маңызды қадамдардың бірі.

Мәтінде «Жылқышылық» пен «Жылқы өсіру» сияқты сөздердің дұрыс қолданылуына назар аударылған. Бұл мәселе бүгінгі таңда да маңызды. Мәселен, жұрнақтарды орынсыз қолдану: кейде адамдар жаңа сөздерді жасауда жұрнақтарды орынсыз қосады, мысалы, «оқулықтық» немесе «жұмыстық» деген қате сөздер пайда болуы мүмкін. Сөзжасамдағы ретсіздік: қазіргі терминжасамда кейде шетелдік үлгілерге еліктеу байқалады, бұл қазақ тілінің төл заңдылықтарына қайшы келеді. Мысалы, «Адаптация» орнына «Бейімделу» қолданылуы керек. Тілді дамыту үшін жұрнақтарды мағыналы, әдеби нормаларға сай қолдану қажет.

Мақалада айтылғандай, қазақ тілі – мемлекеттік тіл, оны дұрыс қолдану әрбір азаматтың міндеті. Алайда қазіргі таңда да осы жауапкершілік толық сезілмейді. Кейбір ресми құжаттарда немесе аудармаларда қазақша мәтіннің сапасы төмен, орыс тілінен сөзбе-сөз аудармалар байқалады. Мысалы, «Вопросы рассмотрены» тіркесі «Мәселелер қарастырылды» емес, «Мәселелер талқыланды» деп берілуі тиіс. Сонымен қатар, көптеген жарна-

малар мен БАҚ тілінде кателер кездеседі. Бұл жалпы тіл мәдениетінің төмендеуіне әсер етеді. Мақаладағы «Газет редакцияларының жауапкершілігі» туралы ой осы күнге де тікелей қатысты.

Қошке Кеменгерұлының «Қотыр сөздер» және «Жат тілді оқыту әдісі» мақалалары мазмұны жағынан бір-бірімен тығыз байланысты, өйткені екеуі де тіл тазалығы мен тіл үйретудің әдістемесіне қатысты ортақ мәселелерді қамтиды. «Қотыр сөздер» мақаласында Қошке жат тілдерден енген сөздердің қазақ тіліндегі қолданылуындағы олқылықтарды, олардың тілімізге бейімделмей енуінің зиянды әсерін ашық көрсетеді. Ол мұндай сөздерді «Қотыр сөздер» деп атап, тіл тазалығы үшін шет тілдерінен енген сөздерді қазақ тілінің заңдылықтарына сай бейімдеу қажеттігін баса айтады. Бұл идея оның «Жат тілді оқыту әдісі» мақаласымен табиғи түрде үндеседі. Өйткені шет тілін үйрету кезінде тілді тек механикалық жаттаумен шектемей, оның дұрыс әрі мағыналы қолданылуына ерекше мән беру қажет. Екі мақаланы байланыстырушы идея – тіл үйренудің ұлттық болмысты сақтау арқылы жүзеге асуы керектігі. Қошке Кеменгерұлының көзқарасы бойынша, шет тілдерін меңгеру қазақ тіліне зиян келтірмей, керісінше, оның дамуына ықпал етуі тиіс. Мысалы, жат тілді оқытуда сол тілдің сөздерін қазақ тілінің табиғи ерекшеліктерімен ұштастыра отырып қолдану, оларды орынды бейімдеу, әрі ана тілін меңгерумен қатар жүргізу маңызды.

Тілші-ғалым ең алдымен, әдіс, әдістеме, технология сөздеріне: «Әдіс – 1) тактика, 2) метод, 3) техника. Әдістеме – методика, әдіс ғылымы – технология», – деп анықтама бере кетеді. «Бұл терминнің мән-мағынасының ашылуы, терминдік ұғымды беруі, қызмет атқаруы, ғылыми айналымға түсуі алаш азаматы Қошке есімімен байланысты және ХХ ғасырдың 20-шы жылдарының үлесіне жатады екен», – дейді профессор Б.Қасым.

Қ.Кеменгерұлы «Жат тілді оқыту әдісі» мақаласында ХХ ғасыр басында ең жақсы әдіс туралы мәселенің дұрыс шешілмегендігін айта отырып, үйлестіру (синтез), талдау (анализ), аудару, көрнекілік, жаратылыс әдістерін түрлерін сөз етеді, оларды талдайды. Ғалым «Мектеп қай тілде болу керек?» деген мақаласында: «Қазақ мектебіндегі балалардың орыс тіліне шалағайлықтары, орыс тілінің қазақ балаларына орыстарға арналған әдіспен оқытылуынан», – екенін айтады. Оқушыларға жат тілді тиімді үйрету үшін ғалым өз жанынан бірнеше әдістер ұсынған. Мысалы, материалды ана тілінде, яғни аударма арқылы түсіндірмей, ол дерексізді деректімен түсіндіру, мысалдар келтіру, дауыс екпінімен, ыммен, бетпіншіді құбылту әдістерімен түсіндірудің пайдасы бар екенін де айтады. Қазақ тілін оқытуда тіл үйренушінің ауызекі сөзге түсіне білуін, ең кемі жат тілдегі кітапты оқып жат тілден үйретілген сөздердің мәнісін түсінуін, тіл құрамының ережелерін ұғынуын, оқу, аудару, ана тілдің тіл құралындағы, сөйлем жүйесіндегі ережелермен жат тілдікін салыстыруын мақсат еткен.

Қазіргі таңда жиі қолданылатын анализ, синтез, жаратылыс, көрнекілік әдістеріне де Қошке Кеменгерұлы өз мақаласында тоқтала кеткен. Ең алдымен, үйлестіру (синтез) әдісінде оқыту дыбыстан бастап, сөзге, одан сөйлемге өту арқылы жүзеге асады. Негізгі құрал – грамматикалық ережелерді түсіндіріп, оларды мысалдар арқылы бекіту дейді. Бұл талдаудан байқайтынымыз, ғалым өз заманында қазіргі таңда білім беру бағдарламасында қолданылатын спиральды оқыту жүйесін меңзеп тұр. Ал талдау (анализ) әдісінде байланысты сөйлеуден бастап, кейін сөйлемді, сөзді және дыбысты талдауға негізделеді. Оқушылар сөйлеуден ережелерді өздері қорытындылайды. Жаратылыс әдісінде оқушы ана тілін үйренгендей, жат тілге еш аудармасыз, табиғи жолмен, яғни сөйлеу мен сөз арқылы үйренеді. Сол арқылы баланың тыңдау және сөйлеу қабілеті дамиды. «Көрнекті әдіс» деп көрсетілген ұғым қазіргі білім беруде көрнекілік әдісі деп аталады. Яғни, тілді оқытуда тек көрнекі құралдарға сүйеніп, ана тілі аз қолданылады. Ғалым бұл әдіс түрін өз кезеңінде Еуропада және Ресейде кең таралған деп атап өтеді. Еуропалық педагогтар, әсіресе Ян Амос Коменский, көрнекілік қағидасын оқытуда басты орынға қойып, оны білім берудің негізгі әдісі ретінде ұсынған. Ресейде бұл әдіс К.Д. Ушинский еңбектерінде дамытылып, оқу материалын нақты заттар мен

құбылыстар арқылы түсіндірудің тиімділігі дәлелденген. Алайда, уақыт өте келе бұл әдістің тиімділігі бүкіл әлем бойынша мойындалып, ол әмбебап құралға айналды. Қазіргі таңда көрнекілік әдісі барлық мемлекеттерде, барлық деңгейдегі білім беру жүйесінде кеңінен қолданылады. Қазіргі заманғы технологиялар (мультимедиялық құралдар, интерактивті тақталар, 3D модельдер) көрнекілік әдісінің мүмкіндіктерін кеңейтіп, оның жаһандық деңгейде қолданылуына жол ашты. Оған қоса, зерттеулер көрсеткендей, адамдардың көпшілігі ақпаратты визуалды түрде қабылдағанда жақсы меңгереді. Осыған орай, көрнекілік әдісі білім берудің ажырамас бөлігіне айналды.

Көрнекілік әдісі бүгінде тек бастапқы білім беру деңгейінде ғана емес, жоғары білім беру, ғылыми зерттеулер, корпоративті оқыту сияқты салаларда да кеңінен қолданылып келеді. Оның әмбебаптығы мен тиімділігі қазіргі білім беру жүйесінің басты құралдарының бірі ретінде танылуын қамтамасыз етті.

Қ.Кемеңгерұлы қазақ тілін өзге ұлт өкілдеріне оқыту әдістемесінде белсенді оқыту әдісін тура осылайша атамаса да, оқушылардың өз бетінше жұмыс істеулеріне ерекше көңіл бөлген. Мысалы, ол оқушыларға кез-келген тақырыптағы мәтінді үйлерінен дайындап әкелуге, тілмаштарға (сөздік) қарап өз беттерімен түсінуге мүмкіндік туғызатын тапсырмалар береді. Әрі қарай тілмашта кездескен сөздерден әліппелі тілмаш жасатып отырады (гlossарий). Содан соң оқыған мақалаға желі жасату, меңзес (синонимдер) сөздерді, түрлі мағынада келетін сөздерді (омонимдер) жинатқызу, сөйлем құрастыру сияқты оқушылардың белсенділігін арттыратын, өз беттерінше белгілі бір білім жүйесімен танысатын шығармашылық тапсырмаларды орындатқызып отырған. Осы тұста біз Қошке Кемеңгерұлының өз дәуірінде жаңашыл педагог бола білгенін байқаймыз. Себебі, ұстаз елдегі білім берудегі шикіліктерді аңғарып, жаңаға ұмтылған. Тіпті, аталған мақалада шетелдік ғалымдардың тәжірибелерімен танысып, жақсысын сұрыптап ала білген. Мәселен, Фриденбергтің «Еңбек мектебіндегі әдісіндегі» жат тілді үйреткенде көз, құлақ, қозғалыс әдістерін қолдану керек деген пікірін қуаттаған. Сондай-ақ, Мамунаның «Алғашқы жылдарда оқыту әдісі және программ» еңбегіндегі: «Көз, құлақ сезімдерін, қозғалыс орындарын күшейту үшін әр түрлі нәрселер, суреттер, ойындар, өлеңдермен пайдалану керек. Әртүрлі ойынды ойнағанда, ойнаушылар жаңадан сөз қосады», – деген пікірлерін басшылыққа алып отырған.

5 Қорытынды

Қошке Кемеңгерұлының еңбектері – қазақ тілінің тазалығын сақтау мен білім беру жүйесін жетілдіруге бағытталған терең ғылыми-әдістемелік мұра. Ол өз дәуіріндегі қазақ тілінің күрделі мәселелерін көтеріп, тілдің дамуына кедергі келтіретін қателіктерді түзетуді және ұлттық тілдің ғылыми әрі сауатты қолданысын қалыптастыруды мақсат етті. «Қотыр сөздер» мақаласында тіл тазалығына мән берсе, «Жат тілді оқыту әдісі» мақаласында шет тілдерін меңгертудің тиімді тәсілдерін ұсынды. Бұл екі еңбек тіл мәдениеті мен оқыту әдістемесінің өзара тығыз байланысын көрсетіп, тілдік білім берудегі негізгі қағидаттарды айқындап берді. Қазіргі заманда бұл идеялар өзектілігін жойған жоқ. Жаһандану үдерісі шет тілдерден енген сөздердің қазақ тіліне ықпалын күшейтіп, тіл мәдениеті мен оқыту әдістемесінде жаңа мәселелер туындатуда. Осыған байланысты Қошке Кемеңгерұлының еңбектерін қайта зерделеу, оның әдістемелік тәсілдерін заманауи білім беру жүйесіне бейімдеу – уақыт талабы.

Қошкенің ұстанымы – тілдің тазалығын сақтау мен тиімді оқыту әдістерін үйлестіру арқылы ұлттық мәдениет пен білімді дамыту. Оның еңбектерінен алған сабақтар бүгінгі қазақ тіліне де, білім беру жүйесіне де бағыт-бағдар бола алады. Сондықтан Қошке Кемеңгерұлының педагогикалық мұрасы – ұлттың рухани дамуы мен тілдік болмысының тұтастығын қамтамасыз ететін қазына.

Әдебиеттер тізімі

1 Кеменгерұлы Қ. Үш томдық шығармалар жинағы. Зерттеулері, көркем шығармалары, мақалалары. / Құраст. Қамзабекұлы Д. – Алматы: «Ел-шежіре», 2013. – Т. 1. – 384 б.

2 «Алаштың» тілдік мұрасы: Мақалалар жинағы. / Құраст.: С. Шүкірұлы, Е. Тілешов. – Алматы: «КИЕ» лингвоелтану инновациялық орталығы», 2009. – 364 б.

3 Қасым Б.Қ. Кеменгерұлы рухы биік алаштың азаматы / Қ. Кеменгеров тағылымы: халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Павлодар: С.Торайғыров атындағы ПМУ, 2006. – 364 б.

ИСОВА, Э.А., АТЫҒАЙ, Ш.С.

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ КОШКЕ КЕМЕНГЕРУЛЫ: ЧИСТОТА ЯЗЫКА И МЕТОДИКА ОБРАЗОВАНИЯ

В данной статье анализируются взгляды Кошке Кеменгерулы на чистоту казахского языка и методику преподавания. Кошке Кеменгерулы внес значительный вклад в духовное развитие казахского народа в начале XX века, поднимая актуальные вопросы национального языка и образования. В статьях автора «Қотыр сөздер» и «Жат тілді оқыту әдісі» рассматриваются проблемы адаптации заимствованных слов, сохранения чистоты языка и использования эффективных методов обучения, которые остаются важными темами и сегодня. В статье исследуются возможности адаптации методик Кошке Кеменгерулы к современной системе образования. В результате исследования установлено, что педагогическое наследие автора, направленное на развитие казахского языка, является важным ресурсом для сохранения целостности национальной языковой идентичности.

Ключевые слова: Кошке Кеменгерулы, казахский язык, чистота языка, заимствованные слова, методика преподавания иностранных языков, педагогические взгляды, культура языка, методика обучения, национальный язык, литературная норма.

ISSOVA, E.A., ATYGAY, Sh.S.

KOSHKKE KEMENGERULY'S PEDAGOGICAL HERITAGE: LANGUAGE PURITY AND TEACHING METHODOLOGY

This article analyzes Koshke Kemengeruly's views on the purity of the Kazakh language and teaching methodology. Koshke Kemengeruly made a significant contribution to the spiritual development of the Kazakh people in the early 20th century, addressing critical issues of national language and education. His articles, "Kotyr Sozder" and "Methods of Teaching Foreign Languages," explore the adaptation of loanwords, maintaining linguistic purity, and applying effective teaching methods—topics that remain relevant to this day. The article examines the potential for integrating Koshke's teaching methodologies into modern education systems. The study concludes that Koshke's pedagogical legacy, aimed at developing the Kazakh language, serves as an essential resource for preserving the integrity of national linguistic identity.

Keywords: Koshke Kemengeruly, Kazakh language, linguistic purity, loanwords, foreign language teaching methods, pedagogical views, language culture, teaching methodology, national language, literary norms.

Авторлар туралы мәліметтер:

Исова Эльмира Әділханқызы – филология ғылымдарының кандидаты, тіл және әдебиет теория кафедрасы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Атығай Шұғыла Сапарғалиқызы – «6В01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу бағдарламасының 2 курс студенті, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Исова Эльмира Адильхановна – кандидат филологических наук, Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Атығай Шұғыла Сапарғалиқызы – студентка 2 курса ОП «6В01701 – Казахский язык и литература», Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Issova Elmira Adilkhanovna – Candidate of Philological Sciences, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

Atygay Shugyla Sapargalikyzy – 2-year student, «6B01701 – Kazakh language and literature» educational program, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

ӘӨЖ 82

Исова, Э.А.,
филология ғылымдарының кандидаты,
тіл және әдебиет теория кафедрасы,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы
Шахметова, М.А.,
«6B01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті»
оқу бағдарламасының 2 курс студенті,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы

I. ЖАНСҮГІРОВТІҢ «ҚОЛБАЛА» ПОЭМАСЫНЫҢ КӨРКЕМДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Түйін

Жансүгіровтің «Қолбала» поэмасы қазақ әдебиетінде терең әлеуметтік мәселе көтерген көркем туынды. Поэмада феодалдық қоғамның әділетсіздігі, әлеуметтік теңсіздік және әйел теңсіздігі секілді өзекті мәселелер бейнелі тіл, өткір символдар мен көркемдік тәсілдер арқылы ашық көрсетіледі. Шығармадағы эпитет, метафора, гипербола сияқты көркемдік құралдар кейіпкерлердің психологиясын, оқиғалардың драматизмін айқындайды. Поэманың көркемдік ерекшеліктері арқылы Жансүгіров қазақ қоғамындағы әлеуметтік теңсіздікке қарсы ой тастап, оқырманға терең ой салуға ұмтылған.

Түйінді сөздер: көркемдік тәсілдер, эпитет, метафора, гипербола, психология, драматизм, бейнелі тіл.

1 Кіріспе

Жансүгіровтің «Қолбала» поэмасы қазақ әдебиетінде өзіне тән ерекшеліктерімен айрықша орын алады. Бұл шығармада автор әлеуметтік теңсіздік, әйелдер құқығы, феодалдық қоғамның қаталдықтары сияқты маңызды мәселелерді көтереді. Поэманың көркемдік құралдары мен композициялық құрылымы Жансүгіровтің терең ойшылдығын және шығармашылық шеберлігін байқатады. Қаламгердің туындысында қолданылған бейнелі тіл, символдар мен метафоралар қоғамның әділетсіздігіне деген қарсылық ретінде көрінеді. Бұл мақалада «Қолбала» поэмасының көркемдік ерекшеліктеріне тоқталып, шығарманың әдебиеттегі орны мен мәнін қарастырамыз.

2 Материалдар мен әдістер

Көркем шындықтың ақиқаттығына сендіретін, иландыратын нәрсе характер сомдай білу екендігі белгілі. Илияс характерді есімдері арқылы шебер көрсете білді. Оған басты кейіпкердің есімінің (Қолбала) өзі дәлел. Автор есімінің шынайы мән-мағынасын өлең сөзбен аша түседі:

«Ақылсыз азаматы аусар ала,
Сәлсіз пысық, даңғойлау келер жаңа.
Осылардың ішінде бірге өсіпті,

МАЗМҰНЫ

ГУМАНИТАРЛЫҚ ЖӘНЕ ӨНЕР ҒЫЛЫМДАРЫ

Безаубекова А.Д., Мәлікзада А.М., Айтқазы Ә.А. М. Мақатаев «Аққулар ұйықтағанда» поэмасы 3

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Бейбітова Н.Б. Сайын Мұратбеков «Жусан иісі» повесіндегі – Аян бейнесі 10

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Дуйсенбаева К.Е. Бердібек Соқпақбаевтың «Балалық шаққа саяхат» повесіндегі «балалық шақ» концептісі 18

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Есенгельды Ә.Қ. Бердібек Соқпақбаевтың «Ана жүрегі» шығармасындағы бала тағдыры 23

Исова Э.А., Азимхан Д.А. Дулат Исабековтың «Ескерткіш» әңгімесінің көркемдік ерекшеліктері..... 28

Исова Э.А., Атығай Ш.С. Қошке Кеменгерұлының педагогикалық мұрасы: тіл тазалығы және білім беру әдістемесі 33

Исова Э.А., Шахметова М.А. І. Жансүгіровтің «Қолбала» поэмасының көркемдік ерекшеліктері..... 39

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫ

Брагина Т.М., Приезжих Ю.В. Қостанай облысындағы қарағайдың сабақты зиянкестері – ұзын мүйізді қоңыздарға шолу (coleoptera, cerambicadae)..... 44

Майер Ф.Ф. Яновский класының негізінде құрылған жұлдыз тәрізді функциялардың кейбір кластары туралы..... 50

Майер Ф.Ф., Хабдуллина Г.Ж. Якубовскийдің жұлдыз тәрізді функциялар класындағы Бернацкийдің интегралды операторы 56

Тастанов М.Г., Жарлыгасова Э.З. Кездейсоқ процесстер..... 64

Тастанов М.Ф., Нургельдина А.Е. Монте-Карло әдістерінің жалпы схемасы..... 74

ИНЖИНИРИНГ ЖӘНЕ ТЕХНОЛОГИЯ

Амантаев М.А., Абитов Т.А., Азбергенев Е.Т., Красильников Я.С. Дөңгелек қозғалысын кинематикалық модельдеу 87

Балтабекова И.Ж., Жунусова Г.С., Саидов А.М., Калитка Д.А. Матча шай қосылған ашытқы нан өндірісінің болашағы 92

Кравченко Р.И., Золотухин Е.А., Амантаев М.А., Караев А.К. Жеңіл автомобиль қозғалтқышын теңестіру әдісін әзірлеу..... 98

Нам Д. Генеративті адверсарлық желілерді (gan) өкпе обырының КТ суреттерін генерациялау үшін қолдану 105

Семибаламут А.В., Золотухин Е.А., Медиткали И.Е., Кушибаева Д.Р. Әртүрлі серпімділік қасиеттері бар серпімді элементтер негізінде суспензияның серпімділік сипаттамаларын бағалау..... 113

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ ВЕТЕРИНАРИЯ ҒЫЛЫМДАРЫ

Бейшов Р.С., Алитанова М.К. Жаздық бидай мен арпаның ауруларға төзімділігіне әртүрлі қорғаныш және ынталандыру қосылыстардың әсері..... 121

Бейшов Р.С., Барсакбаева М.Б. Қостанай қаласының жанармай құю станцияларында мұнай өнімдерімен ластанған топырақ микрофлорасының биоремедиациялық қалпына келтіру әлеуетін практикалық тұрғыда зерттеу 127

Бейшов Р.С., Смаилова А.И. Топырақтың ауыр металдармен ластануы және олардың өсімдіктерге әсерін зерттеу..... 136

Саидов А.М. Цифрландыру жағдайында АӨК мамандарының кәсіби құзыреттілігін дамыту: цифрлық платформа тұжырымдамасы..... 143

ӘЛЕУМЕТТІК ҒЫЛЫМДАР

<i>Абылай П.С.</i> «Математикалық логика» пәнін болашақ педагогтерге оқытудың маңыздылығы және мазмұндық ерекшеліктері	151
<i>Саидов А.М., Раисова Ж.Х.</i> Білім беру процесін трансформациялаудағы инновациялық технологиялар мен цифрландырудың рөлі.....	155
<i>Шалгимбекова К.С., Айтмағамбетов Е.Ж.</i> Колледж оқушыларының кәсіби өзін-өзі айқындауының мәні мен ерекшеліктері	162
<i>Шалгимбекова К.С., Шупотаев С.М.</i> Мектеп оқушыларының қазіргі білім беру жағдайындағы ерік қасиеттері және оның сипаттары.....	168
АВТОРЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА	174

СОДЕРЖАНИЕ

ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ И ИСКУССТВО

Безаубекова А.Д., Маликзада А.М., Айтказы А.А. Поэма М. Макатаева «Когда спят лебеди»..... 3

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Бейбітова Н.Б. Образ Аяна в повести Сайына Муратбекова «Запах полыни» 10

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Дуйсенбаева К.Е. Концепция «детство» в повести Бердибека Сокпакбаева «Путешествие в детство» 18

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Есенгельды Э.Қ. Судьба ребенка в произведении Бердибека Сокпакбаева «Материнское сердце» 23

Исова Э.А., Азимхан Д.А. Художественные особенности рассказа Дулата Исабекова «Ескерткіш»..... 28

Исова Э.А., Атыгай Ш.С. Педагогическое наследие Кошке Кеменгерулы: чистота языка и методика образования..... 33

Исова Э.А., Шахметова М.А. Художественные особенности поэмы И. Жансугурова «Қолбала» 39

ЕСТЕСТВЕННЫЕ НАУКИ

Брагина Т.М., Приезжих Ю.В. Обзор жуков усачей (coleoptera, cerambicadae) – стволовых вредителей сосны в Костанайской области..... 44

Майер Ф.Ф. О некоторых классах почти звездообразных функций, построенных на базе класса Яновского..... 50

Майер Ф.Ф., Хабдуллина Г.Ж. Интегральный оператор Бернацкого на классе звездообразных функций Якубовского..... 56

Тастанов М.Г., Жарлыгасова Э.З. Случайные процессы 64

Тастанов М.Г., Нургельдина А.Е. Общая схема методов Монте-Карло..... 74

ИНЖИНИРИНГ И ТЕХНОЛОГИИ

Амантаев М.А., Абитов Т.А., Азбергенев Е.Т., Красильников Я.С. Кинематическое моделирование движения колеса 87

Балтабекова И.Ж., Жунусова Г.С., Саидов А.М., Калитка Д.А. Перспективы производства хлеба на закваске с добавлением матча чая 92

Кравченко Р.И., Золотухин Е.А., Амантаев М.А., Караев А.К. Разработка способа балансировки движителя легкового автомобиля..... 98

Нам Д. Применение моделей ганов для генерации КТ снимков рака легкого 105

Семибаламут А.В., Золотухин Е.А., Медиткали И.Е., Кушибаева Д.Р. Оценка упругой характеристики подвески на основе эластичных элементов с различными упругими свойствами..... 113

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ, ВЕТЕРИНАРНЫЕ НАУКИ

Бейшов Р.С., Алитанова М.К. Влияние защитно-стимулирующих составов на устойчивость к болезням яровой пшеницы и ячменя 121

Бейшов Р.С., Барсакбаева М.Б. Практическое исследование биоремедиационного восстановительного потенциала почвенной микрофлоры, загрязненной нефтепродуктами, на автозаправочных станциях г. Костанай..... 127

Бейшов Р.С., Смаилова А.И. Исследование загрязнение почвы тяжелыми металлами и их воздействие на растения..... 136

Саидов А.М. Развитие профессиональных компетенций специалистов АПК в условиях цифровизации: концепция цифровой платформы 143

СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ

<i>Абылай П.С.</i> Важность и содержательные особенности преподавания предмета «математическая логика» будущим педагогам.....	151
<i>Саидов А.М., Раисова Ж.Х.</i> Роль инновационных технологий и цифровизации в трансформации образовательного процесса	155
<i>Шалгимбекова К.С., Айтмагамбетов Е.Ж.</i> Сущность и особенности профессионального самоопределения учащихся колледжа	162
<i>Шалгимбекова К.С., Шупотаев С.М.</i> Волевые качества школьников и их особенности в современных образовательных условиях	168
ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ АВТОРОВ	177

CONTENT

HUMANITIES AND ARTS

Bezaubekova A.D., Malikzada A.M., Aitkazy A.A. M. Makatayev’s poem «When swans sleep» 3
Bekbossynova A.Kh., Bekmagambetova M.Zh., Beibitova N.B. The character of Ayan in Saiyn Muratbekov’s story «The Scent of the Wormwood» 10
Bekbossynova A.Kh., Bekmagambetova M.Zh., Duissenbayeva K.Y. The concept of childhood in Berdibek Sokpakbayev's novel «Journey to Childhood» 18
Bekbossynova A.Kh., Bekmagambetova M.Zh., Yessengeldy E.K. The fate of a child in Berdibek Sokpakbayev's novel «A Mother's Heart» 23
Isova E.A., Azimkhan D.A. Artistic features of Dulat Issabekov’s story «Yeskertkish» 28
Isova E.A., Atygay Sh.S. Koshke Kemengeruly’s pedagogical heritage: language purity and teaching methodology 33
Isova E.A., Shakhmetova M.A. Artistic features of I. Zhansugurov's poem «Kolbala» 39

NATURAL SCIENCES

Bragina T. M., Priezzhikh, Yu.V. Review of longicorn beetles (coleoptera, cerambicadae) – stem pests of pine in Kostanay region 44
Mayer F.F. On some classes of close-to-starlike functions based on the Yanovskiy class 50
Mayer F.F., Khabdullina G.Zh. Bernatskiy integral operator on the class of Yakubovskiy starlike functions 56
Tastanov M.G., Zharlygassova E.Z. Random processes 64
Tastanov M.G., Nurgeldina A.Y. Monte Carlo methods design scheme 74

ENGINEERING AND TECHNOLOGY

Amantayev M.A., Abitov T.A., Azbergenov Y.T., Krasilnikov Ya.S. Kinematic modelling of wheel movement 87
Baltabekova I.Zh., Zhunussova G.S., Saidov A.M., Kalitka D.A. Prospects of matcha sourdough bread production 92
Kravchenko R.I., Zolotukhin Y.A., Amantayev M.A., Karayev A.K. Development of a method for balancing a passenger car propeller unit 98
Nam D. Application of generative adversarial neural networks for lung cancer CT image segmentation 105
Semibalamut A.V., Zolotukhin Y.A., Meditkali I.Y., Kushibayeva D.R. Evaluation of the elastic characteristics of a suspension based on elastic elements with different elastic properties 113

AGRICULTURAL, VETERINARY SCIENCES

Beishov R.S., Alitanova M.K. The effect of protective and stimulating compounds on disease resistance of spring wheat and barley 121
Beishov R.S., Barsakbayeva M.B. Empirical research of bioremediation recovery potential of soil microflora contaminated with oil products at gas stations in Kostanay 127
Beishov R.S., Smailova A.I. Research of soil pollution by heavy metals and their effects on plants 136
Saidov A.M. Development of professional competences of agro-industrial specialists in the context of digitalization: the concept of a digital platform 143

SOCIAL SCIENCES

Abylay P.S. The importance and key content-specific features of teaching the subject "mathematical logic" to future educators 151
Saidov A.M., Raissova Zh.Kh. The role of innovative technologies and digitalization in the educational process transformation 155

Shalgimbekova K.S., Aitmagambetov Y.Z. The essence and features of professional self-determination of college students 162

Shalgimbekova K.S., Shalgimbekova K.S. Volitional qualities of schoolchildren and their characteristics in modern educational conditions 168

INFORMATION FOR AUTHORS 180

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректорлар: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерлік беттеу: *С. Красикова*

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректоры: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерная верстка: *С. Красикова*

Басуға 15.01.2025 ж. берілді.
Пішімі 60x84/8. Көлемі 14,1 б.т.
Тапсырыс № 003

Подписано в печать 15.01.2025 г.
Формат 60x84/8. Объем 14,1 п.л.
Заказ № 003

Ахмете Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университетіндегі
редакциялық-баспа бөлімінде басылған
Қостанай қ., Байтұрсынов к., 47

Отпечатано в редакционно-издательском отделе
Костанайского регионального университета
имени Ахмет Байтұрсынұлы
г. Костанай, ул. Байтұрсынова, 47